

Zpráva za rok 1995

LIBRI PROHIBITI

knihovna a čítárna
otevřeno pondělí - čtvrtek 13 - 17 hod.
Senovážné náměstí 2, Praha 1
tel./fax: (02) 24 22 59 71

*Čtenářům knih
naši veřejné obecní knihovny.*

Když nesete do knihovny přečtené knihy, upozorněte knihovníka na závadný obsah díla (proti duchu současné doby, proti lidové demokracii, proti SSSR a ostatním našim spojencům). Upozorněte také na knihy bezcenné a nevhodné (krváky, přílišná erotika a knihy, jež líčí život bez práce), aby mohly být vyřazeny.

Děkujeme Vám.

Vznik knihovny

Knihovna "zakázaných knih" vznikla z potřeby soustředit na jednom místě a zpřístupnit širší veřejnosti produkci exilových a samizdatových vydavatelů a zaplnit tak jedno z "bílých míst" naší nedávné historie. Jsme přesvědčeni, že jedním z pilířů demokracie je právo občana na přístup k informacím bez jakýchkoli překážek a snažíme se přispět k naplnění tohoto práva. Abychom takovou službu mohli skutečně poskytovat, musí být knihovna soukromá a nezávislá.

Po roce překonávání mnoha právnických, finančních, ubytovacích a jiných problémů se nám podařilo knihovnu v říjnu 1990 otevřít v Podskalské ulici za finanční a technické pomoci Čs. nadace Charty 77 a za účasti mnoha významných kulturních představitelů včetně prezidenta republiky.

Pozdější činnost knihovny umožnila nezištná pomoc mnoha příznivců naší myšlenky. Vytvořila se tak v Čechách naprosto ojedinělá a nezastupitelná knihovna, která zde dosud chyběla. Základem knihovny byly archivní exempláře samizdatové edice Popelnice, kterou vydával Jiří Gruntorád, a další publikace jím získané v době normalizace koupí i výměnou. Sbírkou tvořilo tehdy asi 2000 knih, reprezentativní soubor časopisů a dalších dokumentů.

Společnost Libri prohibiti

Vzhledem k tomu, že knihovna potřebovala právní subjektivitu, založili jsme a 24. dubna 1991 na Ministerstvu vnitra ČR zaregistrovali nevýdělečné sdružení občanů - Společnost Libri prohibiti, jejímž hlavním cílem je podpora a pomoc při zajištění činnosti a dobudování naší knihovny. Členské příspěvky jsou dobrovolné. Mezi zakládajícími členy společnosti jsou mj. spisovatelé Václav Havel, Eva Kantůrková, Ivan Klíma, Hana Ponická, Zdeněk Urbánek, Ludvík Vaculík a Jan Vladislav. Dále bývalý rektor UK v Praze Radim Palouš, bývalý rektor Masarykovy univerzity v Brně Milan Jelínek, ředitel Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR Vilém Prečan, nynější ministr kultury Pavel Tigrid, novinář a generální ředitel Českého rozhlasu Vlastimil Ježek, ředitel Masarykova ústavu AV ČR Jaroslav Opat, ředitel Centra pro teoretická studia při Filosofickém ústavu AV ČR Ivan Havel a významný katolický pedagog a vydavatel Oto Mádr. Podle stanov občanského sdružení je představitelem společnosti Jiří Gruntorád.

Společnost má dnes 170 členů, mezi kterými jsou mimo jmenované zakládající členy také např. spisovatelé Jan Beneš, Petr Král, Karel Pecka a Alexandr Kliment, literární vědci František Kautman, Antonín Měšťan a Jiří Brabec, Vojtěch Balík, ředitel Národní knihovny, Jiří Gruša, český velvyslanec v Německu, Mirko Janeček, vydavatel Kanadských listů a další samizdatoví i exiloví vydavatelé, publicisté a přátelé knihovny.

Do Společnosti Libri prohibiti zveme i nadále všechny zájemce o členství, kteří mohou a chtějí knihovně jakkoliv pomoci.

Stav fondů knihovny

Knihovna se skládá z fondů samizdatové a exilové literatury, archivu dokumentů a audiovizuálního oddělení. Je zde celkem asi 11.000 knihovních jednotek a přes 1.000 titulů periodik.

Sbírkou rozšiřujeme nákupy, výměnou a dary příznivců z domova i z ciziny. Z materiálů, které nemáme v originále, pořizujeme kopie a dále kopírujeme i cenné unikáty, a půjčujeme tyto kopie.

Fond knihovny má tyto části:

1. České samizdatové monografie a časopisy

Fond má přes 4.500 knihovních jednotek ze 70. a 80. let - jak z edicí (např. Expedice, Petlice, Popelnice, Česká expedice, Kvart, Kde domov můj atd.), tak i publikací mimoedičních. Je zde zastoupeno asi 100 edicí a nakladatelů. Časopisů je 280 titulů (např. Informace o Chartě 77, Revolver revue, Vokno, Kritický sborník, Střední Evropa atd.), téměř všechna důležitá periodika jsou kompletní.

2. České exilové monografie a časopisy

Fond zahrnuje na 3.800 knihovních jednotek, je zde zastoupeno 35 nakladatelství, která měla souvislý ediční program a přes 400 jednotlivých nakladatelů a institucí, které vydávaly publikace v češtině. Kompletní je zde produkce nakladatelství Poezie mimo domov, Rozmluvy, Opus bonum, Arkýř, Konfrontace, Edice satiry, Framar, Moravian library atd. Máme již přes 400 titulů exilových periodik, z toho jsou kompletní ročníky časopisů Svědectví, Listy, Studie, Proměny, 150 000 slov, Obrys, Západ, Reportér, Hlas domova, Kanadské listy, Sklizeň, Paternoster a další, zahrnující období od konce 40. let do současnosti.

3. Monografie 1. a 2. odboje a časopisy

Fond obsahuje 50 monografií legionářské literatury z 1. světové války, 230 monografií českého válečného exilu 1939 - 1945 a některé časopisy z období 1. i 2. světové války.

4. Cizí samizdatové monografie a časopisy

Fond má kolem 100 knihovních jednotek slovenského samizdatu a 35 titulů slovenských samizdatových periodik. Dále je zde kolekce polských samizdatových monografií - 350 knihovních jednotek a 165 titulů periodik. Okrajově je zastoupen i ruský samizdat a periodika z bývalé NDR.

5. Cizí exilové monografie a časopisy

Fond má 240 knihovních jednotek slovenských exilových monografií, 25 titulů časopisů, 150 svazků monografií ruského a ukrajinského exilu z let 1920 - 1990 s několika časopisy, polský exil je zastoupen jen několika desítkami publikací a časopisů.

6. Cizojazyčné monografie a časopisy

Fond cizojazyčných knih se vztahem k Československu nebo k problematice lidských práv včetně překladů z češtiny má přes 1.000 svazků, časopisů je na 270 titulů.

7. Dokumentace a archiv

Velkou část tohoto fondu tvoří dokumenty o porušování lidských a občanských práv v bývalém Československu a v celém sovětském bloku. Jde o soubor písemností vzniklý zejména činností nezávislých iniciativ Charty 77, Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných atd., dále práce jednotlivých autorů i skupin, šířené samizdatem, fejetony, politické komentáře, příležitostné texty, dopisy apod. Dále samizdatové plakáty, letáky, fotografický a výstřižkový archiv. Dále jsou zde nepublikované práce a rukopisy a také dokumenty a písemné doklady o činnosti exilových organizací a redakcí včetně korespondence.

8. Příruční knihovna - tematická a sekundární literatura

Zde máme knihy, časopisy a další písemnosti o samizdatové a exilové literatuře, katalogy, biografické a bibliografické práce, článkové bibliografie a diplomové práce.

9. Audiovizuální oddělení

Vzniklo v roce 1993 z iniciativy PhDr. Aleše Opekara. Dnes jsou zde stovky nosičů obrazového a zvukového záznamu, na kterých máme nahrávky nekonformní hudby, záznamy přednášek a seminářů, videodokumenty a filmovou amatérskou produkci. Nahrávky se snažíme získávat přímo od původců, tedy v

nejlepší možné technické kvalitě.

Provoz a činnosti knihovny

Dnešní sídlo knihovny a čítárny Libri prohibiti, která je v provozu již šestým rokem, je na Senovážném náměstí č. 2 v Praze 1. Otevřeno máme čtyři dny v týdnu (pondělí - čtvrtek) od 13. do 17. hodin. Fondy jsou k dispozici čtenářské veřejnosti bezplatně, poskytujeme standardní služby včetně rešerší, kopírování, konzultací, v provozu je i fax. Většina publikací je přístupná prezenčně v naší studovně, kde je 18 míst. Multiplikáty půjčujeme uživatelům po složení kauce.

Knihovní fondy jsou počítačově zpracovávány v systému ISIS/MAKS a v současné době je průběžně doplňujeme a pracujeme na jejich revizi. Databáze rozšiřujeme také o záznamy desiderát a vytváříme tak bibliografické soubory. Zpracováváme i článkové bibliografie důležitých samizdatových časopisů.

Tyto bibliografie samizdatových edic a časopisů již několik let uveřejňujeme v Kritickém sborníku. Ke konci loňského roku jsme s finanční pomocí Ministerstva zahraničních věcí ČR vydali v nakladatelství Primus Katalog knih českého exilu 1948 - 1994. Jde o relativně úplnou bibliografii neperiodických tisků našeho exilu vydaných v češtině nebo v českých nakladatelstvích, obsahující také lokace uvedených publikací v Libri prohibiti a Národní knihovně. Na 400 stranách je přes 3.100 bibliografických záznamů, jmenný rejstřík má více než 60 stran.

Našich služeb využívají různé instituce doma i v zahraničí (např. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Muzeum české literatury, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, British Library v Londýně, Institut východní a střední Evropy při Amsterdamské universitě aj.), vědečtí pracovníci, studenti středních a vysokých škol, novináři i další zájemci. Materiály pro své diplomové práce si zde hledají nejen studenti čeští, ale i zahraniční (v minulém roce z Polska, Německa, Francie, Kanady a USA). Umožňujeme též praxi studentům 2. a 3. ročníku Ústavu informačních studií a knihovnictví filosofické fakulty Univerzity Karlovy.

Cíle knihovny

Naším hlavním cílem je shromáždit co nejúplnější a nejkvalitnější sbírku knih, časopisů a dalších produktů včetně audiovizuálních, které byly vytvořeny českým a slovenským exilem, a všech dostupných produktů naší domácí opozice, tedy tzv. samizdatu. Tyto fondy chceme kompletně počítačově zkatologizovat a výsledky zpřístupnit dalšímu bádání.

V tomto roce je tedy třeba:

- * pokračovat v počítačové katalogizaci samizdatového knižního fondu a přírůstků
- * pokračovat v článkové bibliografii časopisů
- * dokončit projekt na zpracování dokumentů o lidských právech
- * dokončit zpracování exilových periodik
- * pokračovat v budování audiovizuálního projektu, což jsou hlavně samizdatové kazety s hudebními nahrávkami a přednáškami, produkce exilových hudebních vydavatelství (např. Šafrán), videomagazíny a další snímky, pořízené exilovými i domácími publicisty
- * dokončit úpravy interiéru knihovny alespoň natolik, aby bylo možno zabezpečit fondy proti vnějším vlivům (klimatizace depozitáře)
- * realizovat projekt ochranného a protipožárního systému
- * zahájit projekt záchrany některých ohrožených exilových periodik kopírováním a přenosem na elektronická média

K tomu máme zatím bohužel jen omezené finanční prostředky a technické vybavení, je tedy třeba získat další sponzory.

Poděkování

Náš dík si zaslouží Ministerstvo kultury ČR, které opět přispělo dotací na náš provoz, dále přispěli v loňském roce: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Open Society Fund, Spolek Domov Basilej, Info over Charta 77, Jennifer A. Simons z Vancouveru, Plynoprojekt Praha a. s. a dále Nadace ROS, která nám poskytla z fondu PHARE prostředky na projekt zpracování materiálů o lidských právech z let 1968 - 1989. Na letošní rok nám poskytl velkorysou podporu 100.000 Kč i Václav Havel. Děkujeme také všem dalším přispěvatelům, které zde nelze vyjmenovat. Bez jejich hmotné podpory by existence naší knihovny a studovny nebyla možná. To platí také o nezištné pracovní pomoci mnoha jednotlivců.

Další nemenší dík patří také všem dárcům, kteří nám pomáhají rozšiřovat naše fondy. Zejména jejich zásluhou je dnes Libri prohibiti tím, čím je.

Předem děkujeme všem dalším sponzorům, dary je možno odečítat od daňového základu. U České spořitelny v Praze 1, Vodičkova 9 máme účet číslo 3019555-018/0800 s názvem Libri prohibiti. Dotazy vyřizujeme i telefonicky na čísle (02) 24225971, které platí i pro fax.

V Praze v lednu 1996
Jiří Gruntorád